

Thai Journal Citation Index Centre

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย

http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/index.html

ตั้ง กทม. ของ ด. ๒

ที่ ศร 0516.31/6313

22 ธันวาคม 2553

เรื่อง การพิจารณานำวารสารเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI
เรียน บรรณาธิการ Veridian E-Journal, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร	
รับที่ 9	ผู้รับ
วันที่ 11	วันที่ 5
เวลา 7.00	11

ตามที่ท่านได้ส่งรูปเล่ม Veridian E-Journal, Silpakorn University มาให้ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย เพื่อดำเนินการพิจารณานำวารสารเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI ประเภทสหสาขานั้น

ทางศูนย์ฯ ขอแจ้งให้ท่านทราบว่า วารสารของท่านได้รับการคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI เพื่อให้วารสารของท่านได้รับการจัดทำค่าดัชนีผลกระทบการอ้างอิงอย่างถูกต้องสมบูรณ์และต่อเนื่องทุกปี ทางศูนย์ฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ท่านจัดส่งตัวเล่มของวารสารมายังศูนย์ฯ ตามกำหนดเวลาการออกของวารสารอย่างต่อเนื่องในครั้งต่อไป

ทางศูนย์ฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือและความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบพระคุณที่ร่วมกันพัฒนาให้วารสารวิชาการไทยมีคุณภาพและเป็นประโยชน์กับสังคมประเทศชาติยิ่ง ๆ ขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

เรียน อาจารย์
Halimwanee Weeras
117/10 ถนน Veridian E-journal
Kambur

๗ ม.ค. ๒๕๕๔

ขอแสดงความนับถือ

Dr. O.K.

(นางศรีจันทร์ จันทร์ชิวะ)

ผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย

ผู้รับผิดชอบวารสารด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย-คณะพลังงานสิ่งแวดล้อมและวัสดุ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
126 ถ. ประชาอุทิศ เขตทุ่งครุ กรุงเทพฯ 10140
โทร./โทรสาร : 0-2470-8647

ผู้รับผิดชอบวารสารด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200
โทร. 0-2613-3540-41 โทรสาร 0-2623-5713
E-mail: kungnap@tu.ac.th

ตั้ง กทม. ของ ด. ๒
ด. ๒

๗ ม.ค. ๒๕๕๔

ประสิทธิภาพและกุญแจแห่งความสำเร็จในการดำเนินการสหกรณ์การเกษตร :
การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก*

Efficiency and key success of agricultural cooperative operation:
A study for grounded theory

ประสพชัย พสุนนท์**

พิทักษ์ ศิริวงศ์***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อค้นหาความหมายของการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพ 2) เพื่อสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับกุญแจแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร และ 3) เพื่อพยากรณ์ถึงแนวโน้มในการดำเนินการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อหาข้อสรุป เชิงทฤษฎีจากมุมมองและทัศนะของข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์และกรมส่งเสริมสหกรณ์ กำหนดตัวอย่างเชิงทฤษฎีด้วยคุณสมบัติ คือ เป็นข้าราชการของทั้ง 2 กรม ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญต่อปัญหาสหกรณ์การเกษตรและมีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 20 ปี ใช้แบบแผนการสุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจงและแบบสโนว์บอล จำนวน 15 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก การสังเกตและจดบันทึก และการศึกษาเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1) สหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพมีความหมาย 2 ความหมาย คือ ด้านคุณภาพชีวิตของสมาชิกและด้านการจัดการ 2) กุญแจแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตรมี 8 ประการ คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความเสียสละของกรรมการ พนักงานที่ซื่อสัตย์ ผู้ตรวจสอบกิจการที่ดี มีการบริการที่ดีทั่วถึง มีแผนธุรกิจ การจัดการเงินที่เป็นระบบ และมีธรรมาภิบาล และ 3) แนวโน้มในการดำเนินการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรมี 3 ด้าน คือ สถานการณ์อนาคตที่ดี สถานการณ์อนาคตที่ไม่ดี และสถานการณ์อนาคตที่เป็นไปได้มากที่สุด ในตอนท้ายของบทความได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎีและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติที่ได้จากผลวิจัย

Abstract

This research was aimed 1) to find a meaning of agricultural cooperative operation with efficiency, 2) to theorize a grounded theory of key success of agricultural cooperative operation, and 3) to forecast a trend of agricultural cooperative operation. The study was qualitative research designed to find a theoretical conclusion in view of officers in Cooperative Auditing Department and Cooperative Promotion Department. A sample, theoretically determined with characteristics, was 15 officers who were expert in agricultural cooperative

* เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยด้านการสหกรณ์เนื่องในวาระที่ปี 2555 เป็นปีสากลแห่งการสหกรณ์ และครบรอบวาระ 100 ปีการสหกรณ์ไทยในปี 2559

** รองศาสตราจารย์ ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

problem, and not less than 20 years of work experience. The researcher used purposive sampling and snowball sampling techniques to get the sample. The researcher collected data by in-depth interview, observation, note taking, and documentary study. The result showed that 1) agricultural cooperative with efficiency had 2 meanings: terms of member's quality of life and management. 2) The key success of agricultural cooperative operation had 8 dimensions including member participation, sacrifice of board, personnel royalty, good company auditor, extensive service, systematic business plan, finance management, and good governance, and 3) the trend of agricultural cooperative operation had 3 dimensions: good future situation, bad future situation, and most possible future situation. At the end of article, the researcher also proposed both theoretical and practical suggestions from the study.

บทนำ

สมาคมของผู้นำอันเที่ยงธรรมแห่งเมือง Rochdale (The Rochdale Society of Equitable Pioneers) ในประเทศอังกฤษ ก่อตั้งราวปี 1844 ถือเป็นจุดกำเนิดของการสหกรณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากมีหลักฐานที่แน่ชัดในการจัดตั้งและดำเนินงาน และเป็นที่มาของแนวปฏิบัติหรือหลักการของการสหกรณ์ นั่นคือ The Rochdale Programme หรือ Law the First ผลการดำเนินการที่ประสบความสำเร็จของสมาคมฯ ได้ถูกประกาศเป็นหลักปฏิบัติของนักสหกรณ์ Rochdale หรือหลักสหกรณ์ Rochdale (Rule of Conduct or The Rochdale Practices) หลักการดังกล่าวได้นำไปใช้เป็นหลักสหกรณ์สากล โดยการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน (นุกูล กรยีนยงค์, 2554) นับแต่นั้นเป็นต้นมาหลักการของการสหกรณ์ได้ถูกเผยแพร่ไปทั่วโลก

สำหรับประเทศไทยการสหกรณ์จัดตั้งมาตั้งแต่ปี 2459 ในรัชกาลที่ 6 โดยพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่น พิทยาลงกรณ “พระบิดาแห่งการสหกรณ์ไทย” ได้ทรงจัดตั้ง “สหกรณ์วัดวังจันทร์ไม่จำกัดสินใช้” ขึ้นในจังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2459 ก่อนที่จะขยายไปที่จังหวัดลพบุรีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภายในเวลา 4 ปีหลังจากนั้น มีสหกรณ์เพิ่มขึ้นประมาณ 60 แห่ง (ห้องสมุดพิทยาลงกรณ, 2555) การดำเนินกิจการสหกรณ์ของประเทศไทยจะครบวาระ 100 ปี ในปี 2559 และในปี 2555 เป็นปีสากลแห่งการสหกรณ์ โดยประเทศไทยพยายามขับเคลื่อนให้การสหกรณ์เป็นวาระแห่งชาติ (ดอกสะแบง, 2555) การทำความเข้าใจในองค์ความรู้ของข้อมูลในกลไกการแก้ปัญหาภาคการเกษตร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยใช้การสหกรณ์เป็นเครื่องมือจึงเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ

การสหกรณ์ ยังเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม กลับพบว่าการเติบโตของสหกรณ์ไทยมีแนวโน้มลดลง พิจารณาจากข้อมูลจำนวนสหกรณ์ในปี 2541 – 2545 สำหรับสหกรณ์ในภาคการเกษตรและสหกรณ์นอกภาคการเกษตรมีการเติบโตสูงสุดในปี 2546 และมีแนวโน้มลดลงในปี 2547 – 2550 (ดวงพร หัซชะวณิช และบัญชา ชลาภิรมย์, 2554) จากผลการวิจัยของจุฑาทิพย์ ภัทราวาท และคณะ (2544) ซึ่งทบทวนวรรณกรรมปริทัศน์งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ด้านสหกรณ์ระหว่างปี 2533 – 2543 จำนวน 547 รายการ พบว่าสหกรณ์ยังคงต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากรัฐ และการดำเนินงานของหลาย

สหกรณ์ชาตอุดมการณ์สหกรณ์ (Cooperative Ideology) ประเด็นหนึ่งที่มีความน่าสนใจในการจัดการในปัจจุบัน คือ การดำเนินงานของสหกรณ์ที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพการดำเนินงานและกฎแห่งความสำเร็จมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก

นอกจากนี้ ในภาพรวมภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือการสหกรณ์น้อยไปทั้งทางด้านงบประมาณ การศึกษา และการอบรม ที่ผ่านมารัฐไม่มีนโยบายที่ชัดเจนหรือไม่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ว่าด้วยเรื่องของสหกรณ์อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม รวมทั้ง ไม่มีพรรคการเมืองพรรคใดหรือนักการเมืองมีนโยบายด้านสหกรณ์ หรือให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของสหกรณ์ สหกรณ์ยังมีความอ่อนแอทางด้านการบริหารจัดการ บุคลากรมีประสิทธิภาพต่ำ (สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยคณะทำงานการเกษตรและสหกรณ์, 2552)

ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2554 พบว่า มีสหกรณ์ภาคการเกษตรจำนวน 3,695 แห่ง สมาชิกกว่า 6.3 ล้านคน (ร้อยละ 9.40 ของประชากรทั้งประเทศ) ทุนดำเนินการ 140,290.77 ล้านบาท ดำเนินการ 5 ธุรกิจหลัก สร้างมูลค่าธุรกิจ 234,514.66 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2552 ร้อยละ 8.85 (ร้อยละ 15.83 ของมูลค่าธุรกิจภาคสหกรณ์ไทยทั่วประเทศ) อย่างไรก็ตาม ทุกประเภทสหกรณ์มีอัตราค่าใช้จ่ายรวมต่อรายได้รวมค่อนข้างสูงเกินกว่าร้อยละ 90 ขึ้นไป สมาชิกมีหนี้สูงกว่าเงินออม 1.27 เท่า (เกษตรกรรมมากที่สุด 2.60 เท่า) ส่วนสหกรณ์นอกภาคการเกษตรมีจำนวน 2,723 แห่ง ประกอบด้วย 4 ประเภทสหกรณ์ มีสมาชิกกว่า 4 ล้านคน (ร้อยละ 6.27 ของประชากรทั้งประเทศ และร้อยละ 61.35 เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์) ทุนดำเนินการ 1.17 ล้านล้านบาท บริหารจัดการ 5 ธุรกิจหลัก สร้างมูลค่าธุรกิจ 1.24 ล้านล้านบาท (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2555)

ข้อมูลของกรมส่งเสริมสหกรณ์ (2555) พบว่าสหกรณ์การเกษตรมีจำนวนสหกรณ์ (ร้อยละ 54.24 ของสหกรณ์ทั้งหมด) และสมาชิกมากที่สุด (ประมาณ 6,116,121 คน) อีกทั้งเกษตรกรเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้น หากสหกรณ์การเกษตรมีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพย่อมจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในภาพรวมของประเทศ ในเบื้องต้นผู้วิจัยตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและกฎแห่งความสำเร็จในการดำเนินการสหกรณ์ มีดังนี้

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2522) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของสหกรณ์ดีเด่นในปี 2517 พบ 3 ปัจจัยที่สำคัญ คือ 1) ความรู้ความเข้าใจในหลักการ วิธีการ และระเบียบในการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ 2) การมีส่วนร่วม และ 3) การให้ความสำคัญกับหลักประชาธิปไตย

นันทวรรณ หุระนันท์ (2529) พบว่าความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี เกิดจาก 6 ปัจจัย คือ 1) พื้นที่ในการเพาะปลูก 2) การประกอบอาชีพของสมาชิก 3) ความรู้ของสมาชิก คณะกรรมการ และผู้ที่เกี่ยวข้อง 4) สำนึกในความเป็นเจ้าของ 5) การประสานงานของฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และ 6) ความพร้อมของสหกรณ์

เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา (2540) กล่าวถึงความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตรประกอบไปด้วย 5 ปัจจัย คือ 1) บุคลากรของสหกรณ์ 2) การวางแผนที่ดี 3) การจัดการของสหกรณ์ 4) การชลประทานที่ดี 5) การได้รับความร่วมมือจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

สุนีย์ กวีตราชัย วชิราพร เกิดสุข และวรนันท์ บุณนาค (2543) วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตรมี 13 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วม 2) ความรู้ความสามารถในการบริหาร 3) ความ

พร้อมของทรัพยากรทางการบริหาร 4) ความศรัทธาต่อสหกรณ์ 5) ระบบการจัดสรรผลประโยชน์แก่สมาชิก 6) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก 7) การยอมรับของชุมชนท้องถิ่น 8) อิทธิพลของพ่อค้าและนายทุน 9) ภาวะผู้นำและบรรยากาศในการทำงาน 10) กฎหมายสหกรณ์ 11) บทบาทและนโยบายรัฐ 12) การเมือง และ 13) สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2550) กล่าวถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตร 7 ประการ คือ 1) การวางระบบการจัดการ 2) การดำเนินธุรกิจการตลาด 3) การระดมทุนและการจัดการสินเชื่ออย่างมีประสิทธิภาพ 4) การให้คำแนะนำแก่สมาชิก 5) การจัดตั้งกลุ่ม 6) การให้บริการเครื่องจักรกลและสิ่งอำนวยความสะดวกควรร่วมกัน และ 7) การให้การศึกษาอบรม

สุพจน์ วัฒนวิเชียร และคณะ (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานของสหกรณ์การเกษตร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามี 7 ปัจจัย คือ 1) การวางแผน 2) เงินช่วยเหลือจากรัฐบาล 3) การฝึกอบรม 4) ศักยภาพผู้จัดการสหกรณ์ 5) เงินรับฝาก 6) ศักยภาพกรรมการสหกรณ์ และ 7) เงินช่วยเหลือพนักงานสหกรณ์

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2553) ได้พัฒนาเครื่องมือทางการเงิน คือ Agri DEACE 2010 ในการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตร โดยพิจารณาปัจจัยนำเข้า (Input) 4 ด้าน คือ 1) ต้นทุนธุรกิจหลัก 2) ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจและการดำเนินการ 3) หนี้สินทั้งสิ้น และ 4) ทุนของสหกรณ์ และปัจจัยผลผลิต (Output) คือ รายได้ทั้งสิ้น

มีสหกรณ์หลายแห่งที่มีผลการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ เช่น สหกรณ์การเกษตรท่าวังผา จำกัด จ.น่าน สหกรณ์การเกษตรท่ายาง จำกัด จ.เพชรบุรี สหกรณ์การเกษตรสันกำแพง จำกัด จ.เชียงใหม่ สหกรณ์โคมนครปฐม จำกัด จ.นครปฐม เป็นต้น สหกรณ์เหล่านี้เป็นที่พึ่งให้กับสมาชิกและเป็นสถาบันทางสังคม ในทางตรงกันข้าม ชาวคราวของสหกรณ์ที่มีปัญหาตามที่ได้มีการรายงานผ่านสื่อสารมวลชนก็ปรากฏเป็นระยะ เช่น กรณีที่ผู้แทนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแม่เป็น อ.แม่เป็น จ.นครสวรรค์ ร้องเรียนต่อกระทรวงยุติธรรม โดยมีมูลค่าความเสียหายกว่า 100 ล้านบาท กระทบต่อสมาชิก 1,209 คน ตามข้อเขียนของวณิชฐ เดชกฤษ (2555) ในตอนท้ายของข้อเขียนได้แสดงความเห็นต่อกรมตรวจบัญชีสหกรณ์และกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในฐานะหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการสหกรณ์

การดำเนินการของสหกรณ์ยังมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการสมัยใหม่ เช่น การคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ (Corporate Social Responsibility: CSR) หากพิจารณาในมุมธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ ความพอใจ และความไว้วางใจของสมาชิก (อนุวัต สงสม, 2556) นอกจากนี้ สหกรณ์การเกษตรยังเป็นทุนทางสังคมอย่างหนึ่งในการขับเคลื่อนชุมชนที่แสดงในรูปความสัมพันธ์ของการประกอบอาชีพการเกษตร (ไพรรินทร์ พลตินอก, 2556) ดังนั้น การปรับตัวของสหกรณ์การเกษตรให้มีความพร้อมต่อการแข่งขันจึงเป็นเรื่องที่ท้าทาย พัชรี หล้าแหล่ง (2556) พบว่า กลุ่มสหกรณ์ผู้ปลูกกาแฟจังหวัดชุมพรมีแนวทางการปรับตัวเป็นของตนเองโดยการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีรูปแบบ คือ การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ มีการออม ปรับการดำรงชีวิตให้เหมาะสม อนุรักษ์การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และการมีความเอื้ออาทร

ผู้วิจัยมีความสนใจใช้ระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) ต่อการทำความเข้าใจความหมายของคำว่า “ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร” และ “อะไร คือ กุญแจแห่ง

ความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร” ของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์และกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 20 ปี ในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย เพราะเป็นผู้เห็นพัฒนาการของสหกรณ์และอุปสรรคในการดำเนินงาน ผลจากการวิจัยจะทำให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ ตลอดจนได้เห็นมุมมองข้าราชการผู้มากประสบการณ์ทั้ง 2 กรม ในการพยากรณ์สถานการณ์ของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ต้องการสร้างทฤษฎีฐานรากจากมุมมองของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์และกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อค้นหาความหมายของการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อสร้างทฤษฎีฐานรากเกี่ยวกับกฎแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร
3. เพื่อพยากรณ์ถึงแนวโน้มในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิทยาการทฤษฎีฐานราก ผู้วิจัยใช้กระบวนทัศน์แบบการตีความนิยม (Interpretivism) และการสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ตามแนวทางของ Charmaz (2006) เพื่อค้นหาความหมายหรือทฤษฎีใหม่จากทัศนะของข้าราชการที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานสหกรณ์ในประเทศไทย ซึ่งเป็นไปตามบริบทชีวิตจริงตามธรรมชาติ นอกจากนี้ การสร้างฐานรากยังเหมาะในการทำความเข้าใจในมุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องที่ตนเองมีความรู้ความเชี่ยวชาญ สามารถประยุกต์ข้อมูลเพื่ออนาคตและนำไปสู่การสร้างทฤษฎีจากข้อมูลเหล่านั้นได้ (Strauss and Corbin, 1990)

สำหรับการพยากรณ์สถานการณ์ของสหกรณ์การเกษตรในอนาคต ผู้วิจัยใช้แนวทางของจุมพล พลุภัทรชีวิน (2548) คือ การพยากรณ์ถึงสถานการณ์ที่ดี สถานการณ์ที่ไม่ดี และสถานการณ์ที่เป็นไปได้มากที่สุด แนวทางนี้มักจะใช้กับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ผู้บริหารระดับสูง หรือผู้ที่มีส่วนในการตัดสินใจ ภายใต้แนวคิดว่าการศึกษานาคตเป็นเรื่องที่สามารถทำได้อย่างเป็นระบบ มนุษย์สามารถสร้างอนาคตได้ และความเชื่อของมนุษย์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในอนาคต การวิจัยอนาคต (Futures Research) จึงมีประโยชน์ในแง่การกำหนดนโยบาย การวางแผน และการตัดสินใจในการปฏิบัติ เพื่อที่จะนำไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการทำความเข้าใจถึงการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) การให้ความหมายหรือนิยามของสหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพ 2) การค้นหากฎแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตร และ 3) สถานการณ์ของสหกรณ์การเกษตรในอนาคตตามแนวทางของจุมพล พลุภัทรชีวิน (2548) เพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจในการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตอันพึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การจัดการที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการสหกรณ์ ผ่านการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับหลักการและวิธีการสหกรณ์ ประสิทธิภาพและกฎแห่งความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตรในแง่มุมมองต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาในหน่วยงานหลักของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลสหกรณ์ คือ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์และกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสิทธิภาพและคุณภาพแห่งความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย โดยเป็นข้าราชการระดับชั้นผู้ใหญ่ของทั้ง 2 กรม

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ คือ เดือนพฤศจิกายนและธันวาคม 2555

ผู้ให้ข้อมูลหลักและการเลือกตัวอย่างเชิงทฤษฎี

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก บุคคล และพื้นที่ในการวิจัย เพื่อศึกษาการให้ความหมายของสหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพแห่งความสำเร็จของสหกรณ์เกษตรในประเทศไทย ผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) ภายใต้หลักการสำคัญ คือ ผู้ให้ข้อมูลมีความสอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนั้น ข้าราชการที่มีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรไม่น้อยกว่า 20 ปี จึงเป็นกลุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นมีความรู้ ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญในกิจการสหกรณ์ สามารถให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interview) และแสดงการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร (Participant) ได้อย่างชัดเจน เพื่อใช้ในการสร้างทฤษฎีที่ต้องการศึกษา (Patton, 1990)

ผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี คือ ข้าราชการของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์และกรมส่งเสริมสหกรณ์ เนื่องจากเป็นหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีหน้าที่โดยตรงตามกฎหมายในการรับผิดชอบในการดำเนินงานของสหกรณ์ ผู้วิจัยใช้แบบแผนการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ร่วมกับการเลือกตัวอย่างแบบสโนว์บอล (Snowball Sampling) (ประสพชัย พสุนนท์, 2555) กล่าวคือ ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นข้าราชการที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสหกรณ์มาไม่ต่ำกว่า 20 ปี และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในกิจการสหกรณ์เป็นอย่างดีทราบถึงปัญหาของสหกรณ์การเกษตร และได้ขอความร่วมมือในการประสานงานเพื่อเข้าไปเก็บข้อมูลการวิจัย ภายหลังจากผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างบางท่าน ได้แนะนำและประสานงานให้สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆ โดยได้เก็บข้อมูลทั้งหมด 15 คน ประกอบด้วย อดีตอธิบดี รองอธิบดี ผู้เชี่ยวชาญประจำกรม ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการกลุ่ม นักวิชาการชำนาญการพิเศษ และสหกรณ์จังหวัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่สำคัญในการวิจัย คือ ตัวผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วน ดังนั้น ผู้วิจัยต้องมีความไวต่อทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) โดยผู้วิจัยได้เตรียมตัวในส่วนของความรู้ด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและคุณภาพแห่งความสำเร็จสหกรณ์ ผู้วิจัยได้เตรียมแนวคำถามในการวิจัยที่สร้างจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีโดยใช้คำถามปลายเปิด รวมไปถึงการเข้าร่วมสังเกตในการดำเนินงานสหกรณ์ และพูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เตรียมเครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพ ได้แก่ ไอแพด (Ipad) และไอโฟน (Iphone) สมุดจด ปากกา สำหรับการทำวิจัยภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยและเก็บข้อมูล 3 วิธีการ คือ 1) การสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 15 คน เพื่อนำข้อมูลไปสร้างทฤษฎีฐานราก (Creswell, 1998) โดยผู้วิจัยเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเก็บข้อมูล ด้วยแนวคำถามการสัมภาษณ์ (Interview Guide) 2) การสังเกตและจดบันทึก (Observation and Field-note) ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาข้อมูลด้วยการสังเกต โดยเลือกใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้รับการอนุญาตให้บันทึกเสียงการสนทนาด้วยไอแพดและไอโฟนทุกครั้ง โดยให้ความสำคัญกับน้ำเสียงและคำพูดประกอบการสังเกตท่าทางและมีการจดบันทึกในประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์ที่จำเป็นต่อการสร้างทฤษฎีโดยพยายามจัดการข้อมูลในรูปแนวคิดและโครงสร้างต่างๆ และ 3) การศึกษาเอกสาร (Document Analysis) เป็นการเตรียมตัวทั้งก่อนและระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลรวมถึงภายหลังที่เก็บข้อมูลแล้ว เป็นการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยจากหลายแหล่ง (Theoretical Triangulation) และบางครั้งกลุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎีซึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ได้มอบเอกสารที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

จริยธรรมในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการมองเห็นประสิทธิภาพและคุณภาพแห่งความสำเร็จในการดำเนินการขององค์การที่มีความสำคัญต่อเกษตรกร ผู้วิจัยตระหนักถึงความอ่อนไหวและจริยธรรม จึงให้ความสำคัญต่อขั้นตอนและกระบวนการวิจัย โดยได้แจ้งและอนุญาตให้ผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎีให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งได้มีการนัดหมายวันเวลาก่อนสัมภาษณ์ โดยได้ขอให้ต้นสังกัด คือ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นผู้ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อสัมภาษณ์เมื่อนัดหมายวันเวลาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และอาจได้ผลกระทบจากการให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงไม่เปิดเผยรายนามของผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยไม่กดดันผู้ให้ข้อมูลหลักโดยพยายามสัมภาษณ์อย่างผ่อนคลาย และพร้อมสัมภาษณ์ใหม่เพิ่มเติม ในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลหลักมีราชการด่วน การสัมภาษณ์เป็นรูปแบบการถามความเห็นเชิงวิชาการ มีการอภิปราย สอดแทรกการแสดงความคิดเห็น โดยหลีกเลี่ยงประเด็นที่เกี่ยวกับผลประโยชน์และการเมืองทั้งในและนอกหน่วยงาน ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ ผู้วิจัยเคร่งครัดต่อหลักการ 5 ประการ ตามแนวทางของเจษฎา นกน้อย (2554) คือ 1) เคารพความเป็นส่วนตัว 2) รักษาความลับ 3) ความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย 4) การอธิบายโครงการวิจัยต่อผู้ให้ข้อมูล และ 5) ผลประโยชน์ การแลกเปลี่ยน และการแบ่งปัน

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของการวิจัย

การตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้องหรือไม่ โดยพิจารณาจากช่วงเวลา สถานที่ และบุคคลที่แตกต่างกัน และใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) โดยมีผู้ช่วยวิจัยเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลให้แน่ใจว่าเหมือนหรือต่างกันหรือไม่ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังให้ความสำคัญกับการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theoretical

Triangulation) โดยการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง จากนั้นพยายามสร้างมโนทัศน์ (Concept) ที่แตกต่างไปจากข้อมูลที่ได้มาแล้ว (Negative Case) จนกระทั่งข้อมูลไม่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติม เรียกว่าข้อมูลถึงจุดอิ่มตัว (Theoretical Saturation) และได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎี

การใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือแบบสามเส้า ช่วยลดความผิดพลาดในการตีความโดยใช้มุมมองที่หลากหลาย ในการยืนยันความหมายที่ชัดเจนและถูกต้อง (Denzin and Lincoln, 2008) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเข้าใจดีต่อการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงได้พยายามตัดความคิดและความรู้สึกที่ติดตัวมาออกเพื่อวางท่าทางให้เป็นส่วนหนึ่งของการสัมภาษณ์ การสนทนา และร่วมกันค้นหาประสิทธิภาพและกุญแจแห่งความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตรอย่างแท้จริง (Maykut and Morehouse, 1994)

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำกับข้อมูลในการวิจัย เริ่มต้นด้วยการถอดการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์จากไอแพดและไอโฟน ออกมาในรูปข้อความโดยบันทึกลงในไฟล์คอมพิวเตอร์แบบคำต่อคำ (Verbatim) ผู้วิจัยอ่านข้อมูลทั้งหมดเพื่อให้เห็นภาพคร่าวๆ จากนั้นจึงใช้โปรแกรม Atlas.ti version 7 ทดลองใช้ (Atlas.ti Scientific Software Development GmbH, 2012) มาช่วยวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อความสะดวกในการจัดการข้อมูล โดยมีขั้นตอน 4 ขั้น คือ 1) การเปิดรหัส (Open Coding) เป็นการนำข้อมูลมาแยกเป็นหมวดและหมวดย่อย 2) การหาแก่นของรหัส (Axial Coding) เป็นการกำหนดปรากฏการณ์หลักจากหมวดใดหมวดหนึ่ง พร้อมกับการพิจารณาความสัมพันธ์ 3) การเลือกรหัส (Selective Coding) เป็นการจัดหมวดหมู่ต่างๆ และนำหมวดหมู่ที่ได้มาสร้างการอธิบายปรากฏการณ์ และ 4) การสร้างทฤษฎี (Theory Generation) เป็นการนำเสนอทฤษฎีในรูปข้อความเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ ทฤษฎีสามารถบอกปรากฏการณ์ผ่านเงื่อนไขต่างๆ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้แนวทางของ Strauss and Corbin (1990) ร่วมกับการแสดงข้อค้นพบในรูปตาราง (Miles and Huberman, 1994) และมีข้อความบรรยายประกอบเพื่อความชัดเจนมากขึ้น

ผลการวิจัย

ข้อสรุปเชิงทฤษฎีของการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบไปด้วยความหมายของประสิทธิภาพ กุญแจแห่งความสำเร็จ และสถานการณ์ในอนาคตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย แสดงดังตารางที่ 1 กล่าวคือ การที่สหกรณ์การเกษตรมีกุญแจแห่งความสำเร็จจะทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์นำไปสู่ความมีประสิทธิภาพ และเมื่อสหกรณ์มีประสิทธิภาพสถานการณ์ที่ใกล้เคียงความเป็นจริงและเป็นที่ยอมรับมากที่สุด คือ สถานการณ์ที่ดีของสหกรณ์

ตารางที่ 1 ข้อสรุปเชิงทฤษฎีจากผลการวิจัย

ความหมายของประสิทธิภาพ	กฎแห่งความสำเร็จ	สถานการณ์ในอนาคต
1. ด้านคุณภาพชีวิตของสมาชิก	1. การมีส่วนร่วมของสมาชิก	1. สถานการณ์อนาคตที่ดี
2. ด้านการจัดการ	2. ความเสียสละของกรรมการ	2. สถานการณ์อนาคตที่ไม่ดี
2.1 ระบบการบริหารจัดการที่ดี 2.2 ความเสียสละของบุคลากร 2.3 พึ่งพาตนเองและมีความยั่งยืน 2.4 สร้างเครือข่ายในการเป็นพันธมิตรร่วมกัน 2.5 ดำเนินงานในเรื่องที่ถนัด 2.6 การวางแผนในการดำเนินงาน	3. พนักงานที่ซื่อสัตย์	3. สถานการณ์อนาคตที่เป็นไปได้มากที่สุด
	4. ผู้ตรวจสอบกิจการที่ดี	
	5. มีการบริการที่ทั่วถึง	
	6. มีแผนธุรกิจ	
	7. การจัดการเงินที่เป็นระบบ	
	8. มีธรรมาภิบาล	

ความหมายของสหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึกถึงการให้ความหมายของประสิทธิภาพของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย เป็นการตีความของสหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพในแง่ผลลัพธ์ (Output) จากการดำเนินงาน โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความหมายของสหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพ 2 ความหมาย ดังนี้

1. **ประสิทธิภาพด้านคุณภาพชีวิตของสมาชิก** สหกรณ์ที่ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพไม่ควรพิจารณาเฉพาะผลการประกอบการหรือกำไรของสหกรณ์ ทั้งนี้ก็ไม่ควรละเลยเรื่องผลกำไรด้วยเช่นกัน เนื่องจากผลกำไรเป็นเรื่องของการสะสมทุน

การดำเนินงานของสหกรณ์ไม่ควรเป็นไปในลักษณะการได้ผลตอบแทนสูงสุด (Maximize Profit) แต่ควรทำให้สมาชิกได้รับประโยชน์สูงสุด (Maximize Utility) กล่าวคือ สมาชิกต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น กินดีอยู่ดี หนี้สินลดลงหรือมีหนทางในการชำระหนี้และไม่ก่อหนี้เพิ่ม มีวิธีการเพื่อลดค่าใช้จ่ายและค่าครองชีพ ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากท้องถิ่นไปสู่การผลิตในภาคอุตสาหกรรม สามารถมีที่ดินทำกินและประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการประกันสุขภาพและระบบสวัสดิการที่ดี บุตรหลานมีโอกาสการศึกษา และคนชราได้รับการเอาใจใส่ดูแลอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การที่สหกรณ์ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพย่อมมีส่วนช่วยสร้างสังคมที่น่าอยู่ มีการดำเนินกิจกรรม หรือโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชนในพื้นที่ตั้งของสหกรณ์ ภายใต้หลักการสมาชิกสหกรณ์คือเจ้าของ หรือหุ้นส่วนของสหกรณ์ที่ต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและมีความภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของสหกรณ์

การดำเนินงานของสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพในมิติความเป็นอยู่ของสมาชิก เป็นการพิจารณาในการอยู่ร่วมกันอย่างสังคมที่มีลักษณะเป็นเครือญาติ การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทำให้สหกรณ์มีความสามัคคีและพลังในการทำให้สังคมและชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลดูแลซึ่งกันและกัน ลดปัญหาทางสังคม ลดปัญหาอาชญากรรม และมีการดูแลสุขภาพแวดล้อมของชุมชน ดังนั้น การที่สหกรณ์จะมีประสิทธิภาพจึงไม่ควร

ประเมินจากสหกรณ์ที่มีผลการประกอบการที่สูงหรือมีความร่ำรวย แต่ควรพิจารณาจากสมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสังคมที่ดี และมีสวัสดิการที่ดี

2. ประสิทธิภาพด้านการจัดการ เป็นการนิยามถึงสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพในแง่ที่ใช้วิธีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีโครงสร้างทางธุรกิจที่ชัดเจน มีการจัดการที่ดีระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค การลดธุรกรรมที่ต้องทำผ่านพ่อค้าคนกลาง สามารถดูแลความเป็นอยู่และความเดือดร้อนของสมาชิกได้ แบ่งออกเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

2.1 ระบบการบริหารจัดการที่ดี มีการควบคุมภายในที่ดี ข้อมูลทางธุรกิจและข้อมูลทางการบัญชี มีความเป็นปัจจุบัน สามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานทั้งในเรื่องการผลิต (การรวบรวมสินค้าและการแปรรูปผลิตภัณฑ์) การเงิน การตลาด และการดูแลสมาชิก

2.2 ความเสียสละของบุคลากร คือ คณะกรรมการสหกรณ์ ฝ่ายตรวจสอบกิจการ และฝ่ายจัดการ ต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความเป็นผู้นำ มีความรู้และมีความสามารถในการบริหารจัดการ โดยไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ ไม่การเล่นพรรคเล่นพวก

2.3 สามารถพึ่งพาตนเองและมีความยั่งยืน สหกรณ์ควรหยั่งยืนได้ด้วยตนเอง มีความเชื่อมโยงในการดำเนินการตั้งแต่สมาชิก คณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น สามารถรวบรวมผลผลิตได้ด้วยตนเอง สามารถจัดการกับระบบบัญชีได้เอง เป็นต้น

2.4 การสร้างเครือข่ายทางสังคมในการเป็นพันธมิตรร่วมกัน สหกรณ์ควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสหกรณ์อื่นๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ เป็นพันธมิตรกับองค์กร กลุ่มอาชีพ และหน่วยงานต่างๆ เพื่อแสวงหา และแลกเปลี่ยนความรู้และความร่วมมือในการดำเนินงาน

2.5 การดำเนินงานในเรื่องที่ถนัด ควรพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง เช่น การให้สินเชื่อ การรวมซื้อ การรวมขาย การให้บริการ เป็นต้น สหกรณ์การเกษตรเป็นที่รวมกลุ่มของเกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เมื่อปุ๋ยมีราคาแพงเกษตรกรจึงรวมตัวกันเพื่อซื้อปุ๋ยจำนวนมากเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคากับพ่อค้าปุ๋ย เป็นต้น หากพิจารณาเห็นว่ากิจกรรมใดที่ไม่จำเป็นและเป็นภาระในการดำเนินการควรใช้วิธีการหลีกเลี่ยง หรือใช้วิธีการแบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัด

2.6 มีการวางแผนในการดำเนินงาน มีการประชุมติดตามงานสม่ำเสมอ การจัดการมีธรรมาภิบาล สมาชิกสหกรณ์มีส่วนร่วม และสามารถบริหารจัดการความต้องการและความสัมพันธ์กับสมาชิก (Customer Relationship Management: CRM) ทำให้สมาชิกมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของทุน เจ้าของกิจการ และมีส่วนในการบริหาร

กฎแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตร

จากการวิจัย พบว่าในการดำเนินงานสหกรณ์ให้ประสบความสำเร็จนั้นมีปัจจัยที่สำคัญ ในที่นี้เรียกว่า “กฎแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร” โดยกฎแห่งความสำเร็จเป็นกระบวนการหรือการจัดการที่ดีที่จะนำไปสู่การเป็นสหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพ สำหรับกฎแห่งความสำเร็จที่ค้นพบได้จากการวิจัยมี 9 ประการ ดังนี้

1. **การมีส่วนร่วมของสมาชิก** การดำเนินงานให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จได้นั้น สมาชิกของสหกรณ์ต้องให้ความร่วมมือ มีส่วนร่วมในการดูแลกิจการเสมือนตนเป็นเจ้าของ และการติดตามตรวจสอบการดำเนินการเป็นระยะ รู้จักพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเองและสหกรณ์ ไม่ตกเป็นเครื่องมือจากการคาดหวังในสิ่งจูงใจ ดังนั้น สมาชิกจึงต้องมีส่วนร่วมและหมั่นเรียนรู้ในการดำเนินการต่างๆ

2. **ความเสถียรของกรรมการ** การกำหนดทิศทางของสหกรณ์มีความสำคัญมาก ผู้ที่ทำหน้าที่ในการวางนโยบาย คือ คณะกรรมการสหกรณ์ ดังนั้น การคัดเลือกกรรมการจึงต้องเป็นบุคคลที่มีความเสถียร ไม่เป็นผู้ที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในสหกรณ์ กรรมการควรมีวิสัยทัศน์และรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ต่างๆ มีการวางระบบและกลไก ในการพัฒนาและตรวจสอบกิจการอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ กรรมการต้องปกป้องผลประโยชน์ของสหกรณ์ ไม่ก่อให้เกิดปัญหา และไม่นำการเมืองในทุกระดับเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการดำเนินการของสหกรณ์

3. **พนักงานที่ซื่อสัตย์** การปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการตั้งแต่ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์มีความสำคัญ เพราะเป็นกลไกในการประสานความร่วมมือกับฝ่ายต่างๆ และเป็นผู้ที่ทราบความเคลื่อนไหวและข้อมูลต่างๆ ดีที่สุด พนักงานที่ซื่อสัตย์ย่อมเป็นตัวจักรในการขับเคลื่อนให้สหกรณ์มีความก้าวหน้าและเติบโตอย่างมั่นคง ในบางกรณีที่พบการทุจริตที่เกิดจากฝ่ายจัดการทั้งในเรื่องของการซื้อปุ๋ยหรือการทุจริตของสมาชิก ผลที่เกิดขึ้นมีผลร้ายแรงทำให้สหกรณ์ต้องปิดกิจการ

4. **ผู้ตรวจสอบกิจการที่ดี** การตรวจสอบกิจการเป็นกลไกหนึ่งที่ภาครัฐใช้ในการควบคุมและป้องกันการทุจริต ผู้ตรวจสอบกิจการมีหน้าที่ในการตรวจสอบรายเดือนและรายปี หรือสามารถตรวจสอบในกรณีเร่งด่วน การทำงานดังกล่าวต้องทำความรับผิดชอบ มีความรู้ความสามารถ ซื่อตรง มีความเป็นกลาง รักษาความลับได้ และแสวงหาผลประโยชน์ที่มีขอบจากสหกรณ์

5. **การบริการที่ทั่วถึง** สหกรณ์การเกษตรต้องมีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานองค์กร และฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการให้บริการที่ครบถ้วนครบวงจร แต่ไม่จำเป็นที่สหกรณ์ต้องไปทำงานที่ตนเองไม่ถนัด ควรใช้วิธีการสมัยใหม่ในการบริการสมาชิกให้ทั่วถึง เช่น การจัดจ้างคนภายนอก (outsourcing) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกและช่วยในการควบคุมต้นทุน เป็นต้น สหกรณ์ต้องประเมินความสามารถในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายต่างๆ ของแต่ละสหกรณ์ของตนเอง

6. **การมีแผนธุรกิจ** เพื่อให้การดำเนินงานของสหกรณ์มีทิศทางที่ชัดเจนและเกิดประโยชน์สูงสุด การมีแผนธุรกิจที่ดีจะช่วยให้การวางแผนและกำหนดทิศทางของสหกรณ์ ฝ่ายจัดการก็สามารถดำเนินการให้สอดคล้องกับโครงการหรือแผนงานต่างๆ โดยไม่กระทบต่อสินทรัพย์และทุน รวมถึงเป็นการสื่อสารที่ดีกับสมาชิก ทำให้มีความมั่นใจต่อสหกรณ์ และทำให้ธุรกิจของสหกรณ์มีความก้าวหน้าเป็นขั้นเป็นตอน

7. **การจัดการการเงินที่เป็นระบบ** สหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จโดยมากมีแผนในการระดมทุน มีการวางโครงสร้างพื้นฐานและความเสียหายทางการเงินอย่างเป็นระบบ และมีระบบบัญชีที่ดี เน้นให้สมาชิกออมและวางแผนในการดำเนินชีวิตเป็นการดูแลทุกข์สุขของสมาชิกทางหนึ่ง ส่วนสหกรณ์ต้องมีการดำเนินธุรกิจภายใต้ความเพียงพอของเงินทุนและสภาพคล่อง รวมถึงการนำผลกำไรไปจัดสรรเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิก ไม่ก่อหนี้ที่มีความเสี่ยงและไม่ก่อให้เกิดรายได้อื่นๆ

8. **การมีธรรมาภิบาล** การที่สหกรณ์มีการดำเนินการที่มีธรรมาภิบาลหรือการกำกับดูแลกิจการที่ดี ย่อมทำให้สหกรณ์ได้รับความน่าเชื่อถือ ภาครัฐถือเป็นจุดเน้นอย่างหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหกรณ์ ซึ่งต้องได้รับความร่วมมืออย่างดีจากสหกรณ์และสังคม เพราะเป็นกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่า ประหยัด มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทุกฝ่าย

9. **ความสามารถในการใช้สารสนเทศ** จากข้อมูลพบว่าข้อมูลดิบ (Raw Data) ของสหกรณ์มีจำนวนมาก กรมตรวจบัญชีสหกรณ์และกรมส่งเสริมสหกรณ์พยายามในการนำข้อมูลดังกล่าวมาพัฒนาเป็นสารสนเทศ เพื่อใช้ในการดำเนินการต่างๆ เช่น การจัดการการผลิต ระบบเฝ้าระวังทางการเงิน การบัญชีและบริหารต้นทุน การประเมินประสิทธิภาพ เป็นต้น สหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จส่วนหนึ่งเป็นเพราะความสามารถจากการใช้สารสนเทศที่เป็นของภาครัฐ และการที่ตัวสหกรณ์สามารถจัดการสารสนเทศได้ด้วยตนเอง

การพยากรณ์สถานการณ์สหกรณ์การเกษตร

ในการคาดการณ์ถึงแนวโน้มในการดำเนินงานสหกรณ์ สามารถแบ่งสถานการณ์ที่เป็นไปได้ 3 สถานการณ์ คือ สถานการณ์อนาคตที่ดี (Optimistic Realistic Scenario) สถานการณ์อนาคตที่ไม่ดี (Pessimistic Realistic Scenario) และสถานการณ์อนาคตที่เป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

1. สถานการณ์อนาคตที่ดี

เมื่อพิจารณาย้อนกลับไปในอดีต พบว่าสหกรณ์การเกษตรของประเทศไทยมีพัฒนาการเป็นลำดับขั้น มีการเจริญเติบโตที่มั่นคง แม้ต้องใช้เวลาค่อนข้างนานกว่าประเทศอื่นที่เริ่มต้นการสหกรณ์หลังประเทศไทย เช่น เกาหลี เป็นต้น เมื่อพิจารณาจากข้อมูลสถิติพบว่ามีการเพิ่มขึ้นของจำนวนสหกรณ์และสมาชิกอย่างเห็นได้ชัด ผลการดำเนินงานมีการขยายตัวในเกณฑ์ดี หนี้สูญหรือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่ำเมื่อเทียบกับสถาบันการเงินอื่นๆ แม้มีสหกรณ์ที่ไม่ประสบความสำเร็จบ้างแต่ก็เป็นส่วนน้อยและได้มีการชำระบัญชีตามขั้นตอนแล้ว

สหกรณ์ยังคงเป็นที่พึ่งในทางเศรษฐกิจให้กับเหล่าสมาชิกผู้ซึ่งเป็นเกษตรกรได้อย่างดี สหกรณ์จะกลายเป็นสถาบันทางสังคมที่รวมกลุ่มเพื่อเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนที่ประสบในลักษณะเดียวกัน อีกทั้งสหกรณ์ยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากหญ้า เพราะถ้าสหกรณ์ที่ใกล้ชิดกับชุมชนมีความเข้มแข็ง ย่อมมีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือประชาชนในระดับรากหญ้าในการสร้างฐานะ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการตั้งสหกรณ์ คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

สหกรณ์จะทำหน้าที่เป็นสถาบันทางการเงินที่มีความสำคัญของประเทศ เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีเสน่ห์เพราะรัฐได้ให้สิทธิพิเศษในเรื่องภาษี การทุจริตจะลดลงเพราะระบบตรวจสอบดีขึ้น กฎหมายมีความทันสมัย มีการตรวจสอบจากภาคสังคม และข้อมูลมีการเชื่อมโยงถึงกันผ่านเทคโนโลยี ท้ายที่สุด สหกรณ์การเกษตรจะหยั่งยืนได้ด้วยตนเองและไม่ต้องการความพึ่งพิงจากรัฐ

2. สถานการณ์อนาคตที่ไม่ดี

สถานการณ์คงดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สิ่งที่เป็นข้อวิตกกังวล คือ ความไม่คุ้มค่าในการดำเนินงาน และการแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง หากสหกรณ์การเกษตรปรับตัวได้ช้าและไม่มีความมั่นคง ความเสียหายที่จะเกิดขึ้น คือ การที่รัฐต้องใช้งบประมาณในการดูแล อุ้มชู และส่งเสริมกิจการของสหกรณ์ นอกจากนี้

การดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามหลักสภรณ์จะมีมากขึ้น เช่น การลงทุนในสลากกินแบ่งรัฐบาล การเก็งกำไรในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ทองคำ กองทุนต่างๆ และตลาดหลักทรัพย์ การซื้อขายปุ๋ยและสินค้าเกษตรล่วงหน้า เป็นต้น การทุจริตจะมีมากขึ้น ซับซ้อนขึ้น แนวนโยบายขึ้น และการบังคับใช้กฎหมายมีความยากขึ้น

สหกรณ์การเกษตรจะได้รับผลกระทบจากการบิดเบือนราคาตลาดอันเป็นผลจากนโยบายของรัฐ การเมืองทั้งในระดับชาติและท้องถิ่นอาจใช้สหกรณ์ในการแสวงหาประโยชน์จากคะแนนเสียง การทุจริตเชิงนโยบายจะสร้างความเสียหายต่อสหกรณ์ กรณีที่สหกรณ์ไม่สามารถปรับตัวต่อสภาพการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น การร่วมตัวของสมาชิกเป็นไปได้เพราะการหวังผลประโยชน์จะทำให้สหกรณ์นั้นๆ ต้องปิดตัวไป เนื่องจากไม่มีความสามารถในการแข่งกันกับภาคเอกชนที่มีเงินทุน ความรู้ และเทคโนโลยีที่เหนือกว่า อย่างไรก็ตาม ยังไม่เคยมีพรรคการเมืองใดที่เสนอนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาการสหกรณ์

3. สถานการณ์อนาคตที่เป็นไปได้มากที่สุด

สหกรณ์การเกษตรจะเจริญเติบโตขึ้นเป็นที่พึงให้กับสังคมไทย พัฒนาการจะเปลี่ยนเป็นวิวัฒนาการที่ค่อยๆ ยังประโยชน์ให้กับชุมชนในท้องถิ่น เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคม สหกรณ์จะกลายเป็นทุนที่มีคุณค่าของประเทศ เป็นหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เนื่องจากปริมาณเงินทุนที่มีจำนวนมากและได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น และสามารถใช้เป็นกลไก และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

สหกรณ์การเกษตรจะเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศภายใต้ระบบทุนนิยมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างผสมผสาน สหกรณ์มีความทันสมัยขึ้น การบันทึกบัญชีมีระบบซอฟต์แวร์ในการดำเนินการที่ความรวดเร็วและเรียบร้อย การบริหารจัดการมีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น การปรับปรุงในส่วนที่เป็นปัญหาหรือการแก้ไขข้อบกพร่องมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การติดตามลูกหนี้ค่างาน การจัดการกับทรัพย์สินด้อยคุณภาพ เงินสดขาดบัญชี สินค้าขาด เป็นต้น ความโปร่งใสและธรรมาภิบาล รวมทั้งการคัดเลือกคนดีและคนเก่งเข้ามาในระบบสหกรณ์จะมีมากขึ้นทั้งในส่วนของคณะกรรมการและฝ่ายจัดการ

กฎหมายสหกรณ์จะมีการสังคายนาครั้งใหญ่ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก และรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economics Community: AEC) การบริหารงานสหกรณ์จะมีความเป็นอิสระมากขึ้นจากภาครัฐ บทลงโทษทางกฎหมายและสังคมจะมีความรุนแรงต่อการทุจริตและประพฤติมิชอบในงานสหกรณ์ เพราะมีผลกระทบและความเสียหายส่งผลในวงกว้าง

สรุปผลการวิจัย

สำหรับข้อสรุปเชิงทฤษฎีของการวิจัย มีดังนี้

1. ประสิทธิภาพของสหกรณ์การเกษตร คือ การมุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของสหกรณ์ ประโยชน์สูงสุดจากการดำเนินงานสหกรณ์ต้องตกแก่สมาชิกในรูปแบบต่างๆ ดังนั้น จุดหมายปลายทางของสหกรณ์การเกษตร คือ การที่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกมีความกินดีอยู่ดี หนี้สินลดลง มีสวัสดิการที่ดี และอยู่ในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ หลักสำคัญ คือ สมาชิกต้องมีความภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของสหกรณ์และมีส่วนร่วมในการสร้างประสิทธิภาพให้กับสหกรณ์

2. การมีระบบจัดการที่ดี ความเสียสละของบุคลากร การพึ่งพาตนเองและความยั่งยืน การมีเครือข่าย การทำงานที่สหกรณ์มีความถนัด และการมีแผนงานที่ชัดเจน ส่งผลให้สหกรณ์เกิดประสิทธิภาพในด้าน การจัดการเป็นหนทางในการนำไปสู่ประสิทธิภาพด้านคุณภาพชีวิตของสมาชิก และก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. สหกรณ์ใดที่มีองค์ประกอบหลักของปัจจัยที่สำคัญ 9 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความเสียสละของกรรมการ พนักงานที่ซื่อสัตย์ ผู้ตรวจสอบกิจการที่ดี การบริการที่ทั่วถึง การมีแผนธุรกิจ การจัดการการเงินที่เป็นระบบ การมีธรรมาภิบาล และความสามารถในการใช้สารสนเทศ สหกรณ์นั้นย่อมเป็น สหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จ

4. บุคลากรของสหกรณ์ประกอบด้วยสมาชิก คณะกรรมการ พนักงาน และผู้ตรวจสอบกิจการ เป็น ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานสหกรณ์ ถือเป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ในการดำเนินงานของ สหกรณ์ หากปัจจัยนำเข้ามีคุณภาพดี ย่อมส่งผลให้สหกรณ์มีประสิทธิภาพที่ดีด้วยเช่นกัน

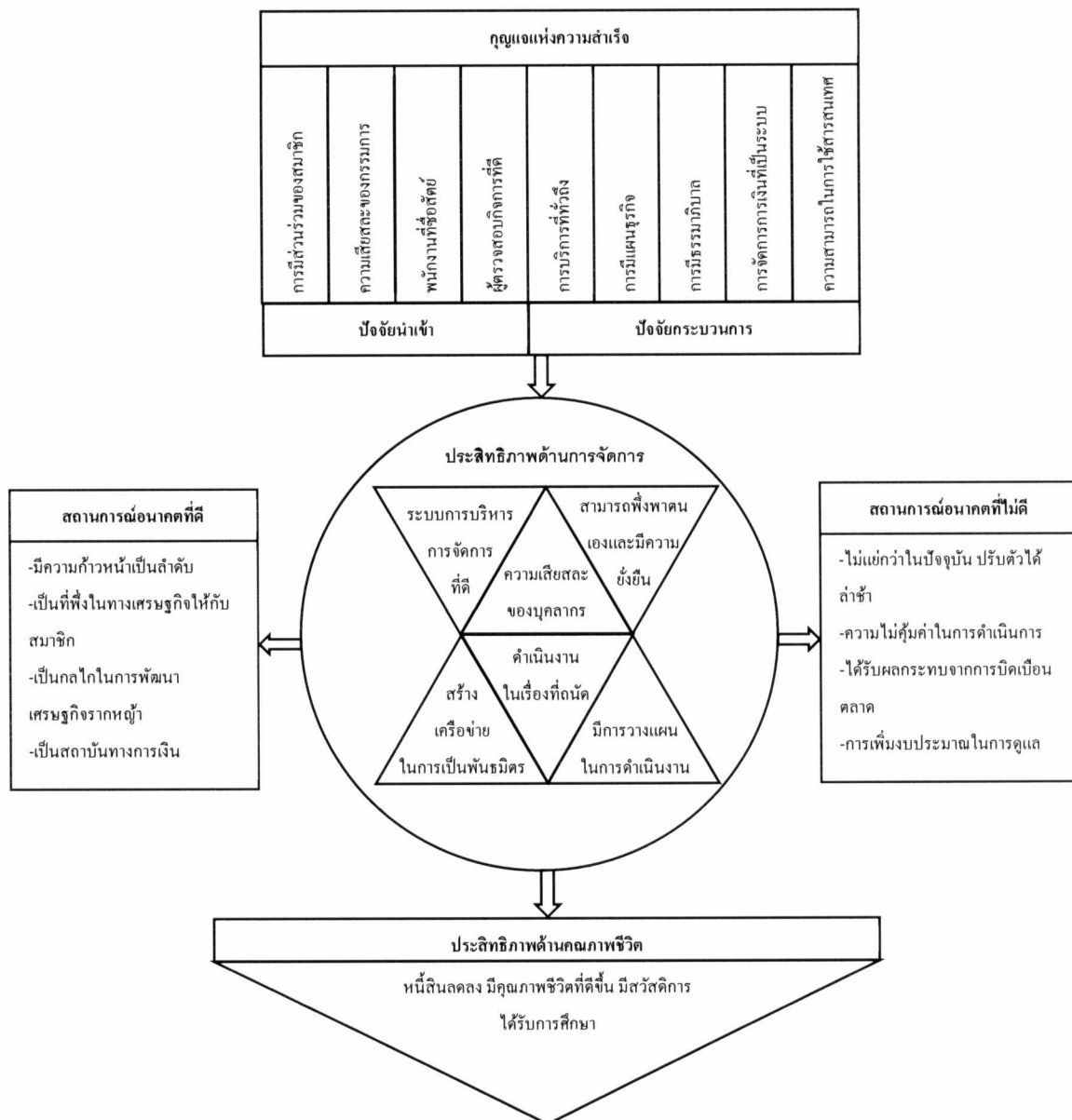
5. ปัจจัยกระบวนการ (Process) ที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานสหกรณ์มี 5 ด้าน คือ การบริการที่ทั่วถึง การมีแผนธุรกิจ การจัดการการเงินที่เป็นระบบ การมีธรรมาภิบาล และความสามารถใน การใช้สารสนเทศ

6. กุญแจแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร คือ การผสมผสานกันระหว่าง ปัจจัยนำเข้าและปัจจัยกระบวนการ เมื่อใดก็ตามที่สหกรณ์มีองค์ประกอบทั้ง 2 ปัจจัย เมื่อนั้นสหกรณ์จะมี ประสิทธิภาพด้านการจัดการ และนำไปสู่การมีประสิทธิภาพด้านคุณภาพชีวิตของสมาชิก

7. สหกรณ์การเกษตรมีความเข้มแข็ง สามารถเป็นที่พึ่งให้กับสมาชิกซึ่งเป็นเกษตรกรและประชากร ส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเมื่อพิจารณาจากแนวโน้มในสถานการณ์ที่ไม่ดีก็ไม่พบความน่าเป็นห่วง ในขณะที่เมื่อ พิจารณาในมุมที่เป็นไปได้มากที่สุดและสถานการณ์ที่ดี ก็พบว่าสหกรณ์ คือ เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพอย่างมาก ของรัฐบาลในการยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกร และเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ

8. ความหมายของสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพและกุญแจแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานสหกรณ์ การเกษตรมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่คำนึงถึงหลักความ พอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้การมีความรู้และคุณธรรม

ข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ สามารถให้ความหมายของสหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพได้ 2 ความหมาย คือ ด้านคุณภาพชีวิตของสมาชิกและด้านการจัดการ โดยมีกุญแจแห่งความสำเร็จในการดำเนินงาน สหกรณ์ 9 ประการ โดยแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยนำเข้าและปัจจัยกระบวนการ และสถานการณ์ของ สหกรณ์ในอนาคตเป็นสถานการณ์ที่เป็นความหวังกับสังคมไทยได้ เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ที่ดี ไม่ดี และ เป็นไปได้มากที่สุด สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังรูปที่ 1 กล่าวคือ กุญแจแห่งความสำเร็จเป็นกระบวนการหรือ การจัดการที่ดีในการสร้างประสิทธิภาพด้านการจัดการของสหกรณ์การเกษตร หากสหกรณ์การเกษตรมีระบบ การจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพแล้ว จะทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรเป็นไปตามเป้าหมายสูงสุด คือ การที่สมาชิกสหกรณ์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เรียกว่ามีประสิทธิภาพด้านคุณภาพชีวิต

รูปที่ 1 ความสัมพันธ์ของสหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพ กุญแจแห่งความสำเร็จ และสถานการณ์สหกรณ์ในอนาคต

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี

1. การพัฒนาสหกรณ์การเกษตรให้มีประสิทธิภาพ ควรให้ความสำคัญกับสมาชิก การประเมินหรือตรวจสอบว่าสหกรณ์มีประสิทธิภาพ ต้องพิจารณาถึงคุณภาพชีวิตของสมาชิกทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน และสังคม การพิจารณาเฉพาะตัวเลขทางการเงินและบัญชีไม่สามารถประเมินประสิทธิภาพของสหกรณ์ได้อย่างแท้จริง

2. นำหลักการประสิทธิภาพด้านการจัดการ 6 ประการ คือ การมีระบบจัดการที่ดี ความเสียสละของบุคลากร การพึ่งพาตนเองและความยั่งยืน การมีเครือข่าย การทำงานที่สหกรณ์มีความถนัด และการมีแผนงานที่ชัดเจน ไปเผยแพร่สู่สาธารณชนและสหกรณ์ต่างๆ เพื่อประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรศึกษาเพื่อจัดทำเกณฑ์มาตรฐานสำหรับปัจจัยนำเข้าและปัจจัยกระบวนการกฎแห่งความสำเร็จในการดำเนินการสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์ใช้เป็นแนวทางในการประเมินตนเองและปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ

4. รัฐควรให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการพัฒนาการสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง เพราะเมื่อพิจารณาจากแนวโน้มสถานการณ์ในอนาคตทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านที่ดี ด้านที่ไม่ดี และด้านที่เป็นไปได้มากที่สุดแล้ว พบว่าสหกรณ์แม้จะมีปัญหาอยู่บ้าง แต่สามารถใช้สหกรณ์เป็นเครื่องมือในระดับมหภาคเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศได้

5. พรรคการเมืองควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสหกรณ์อย่างจริงจัง โดยกำหนดเป็นนโยบายหลักของพรรคและนำเสนอให้เป็นรูปธรรม เพื่อใช้เป็นแผนในพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเน้นการพัฒนาที่มีความสมดุลระหว่างระบบทุนนิยมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสหกรณ์ ควรที่ต้องสร้างระบบและกลไกในการให้ความรู้แก่สมาชิกสหกรณ์การเกษตร เพื่อให้ตระหนักถึงความมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสหกรณ์และมีความรู้สึกภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของสหกรณ์ร่วมกัน ผ่านการประชาสัมพันธ์ กิจกรรม การอบรมสัมมนา และอื่นๆ

2. นำหลักการประสิทธิภาพด้านการจัดการทั้ง 6 ข้อ ไปทดลองปฏิบัติโดยอาจจัดทำเป็นคู่มือที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ โดยคาดหวังว่าการดำเนินงานตามหลักการดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสหกรณ์และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

3. ควรพัฒนาบุคลากรสหกรณ์ โดยแยกเป็นแต่ละกลุ่ม คือ สมาชิก คณะกรรมการ พนักงาน และผู้ตรวจสอบกิจการ เพื่อให้ได้ปัจจัยนำเข้าของกฎแห่งความสำเร็จที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ ควรมีการยกย่องหรือเชิดชูบุคลากรจากแต่ละกลุ่มในโอกาสที่สำคัญ

4. สร้างแนวปฏิบัติที่ดี (Best practice) จากปัจจัยกระบวนการของกฎแห่งความสำเร็จ และนำไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ (Implementation Plan) สำหรับสหกรณ์ต่างๆ จะได้นำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ใช้ทฤษฎีฐานรากเพื่อความหมายของประสิทธิภาพและกฎแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตรหรือสหกรณ์ประเภทอื่นๆ จากมุมมองของกลุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎีอื่นๆ เช่น นักวิชาการสหกรณ์ในมหาวิทยาลัย นักสหกรณ์แห่งชาติหรือปราชญ์ทางด้านสหกรณ์ คณะกรรมการสหกรณ์หรือผู้จัดการสหกรณ์ที่ได้รับการยอมรับ เป็นต้น

2. ตรวจสอบความถูกต้อง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของทฤษฎีที่สร้างขึ้นจากการวิจัยนี้ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อยืนยันทฤษฎีด้วยวิธีวิทยาต่างๆ เช่น การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor

Analysis) การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลแวดล้อม (Data Envelopment Analysis) การวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta Analysis) เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้สำเร็จได้ เป็นเพราะความกรุณาของข้าราชการในกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ทั้ง 15 ท่าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีภารกิจในหน้าที่มาก แต่ก็ยินดีสละเวลาอันมีค่าให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกครั้งละหลายชั่วโมง ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. คู่มือการใช้งานระบบประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ภาคการเกษตร ด้วยแบบจำลอง DEA. กรุงเทพฯ: บริษัท นวัตกรรมดาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด. 2553.
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. รายงานผลการวิจัยเรื่องปัจจัยความสำเร็จของสหกรณ์ดีเด่นในปี 2517 ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรสูงเนิน จำกัด. กรุงเทพฯ: กองวิชาการ กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2522.
- _____ . กรณีตัวอย่างกิจกรรมแผนปฏิบัติการภายใต้กลยุทธ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. 2550.
- _____ . Statistical Information on the Co-operative Movement [Online]. Accessed 19 ธันวาคม 2555. Available from http://www.cpd.go.th/cpd/cpdinter/Information_coop54.html
- เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสหกรณ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. สงขลา: คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2540.
- จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องวรรณกรรมปริทัศน์งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ด้านสหกรณ์ พ.ศ. 2533 – 2543. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). 2544.
- จุมพล พลุภัทรชีวิน. “ปฏิบัติการวิจัยอนาคตด้วย EDR.” วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น 1, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2548): 19 - 31.
- เจษฎา นกน้อย. การจัดการความหลากหลายในองค์กร: ตัวแบบทางด้านทรัพยากรมนุษย์เพื่อความเท่าเทียมกันของผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2554.
- ดวงพร หัสชะวนิช และบัญชา ชลาภิรมย์. “โครงสร้างขบวนการสหกรณ์ไทย.” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 31, 2 (เมษายน – มิถุนายน 2554): 99 – 113.
- ดอกสะแบง. “ทำสหกรณ์ให้เป็นทางเลือก.” ไทยรัฐ (14 กันยายน 2555): 15.
- นันทวรรณ หุระนันท์. “ความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดจันทบุรี.” เกษตรสัมพันธ์ 8 (กรกฎาคม 2529): 14 – 15.
- นุกูล กรยีนยงค์. หลักและวิธีการสหกรณ์. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2554.
- ประสพชัย พสุนนท์. การวิจัยการตลาด. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ท็อป จำกัด. 2555.

- พัชรี หล้าแหล่ง. “แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มสหกรณ์ผู้ปลูกกาแฟจังหวัดชุมพร จำกัด”วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2555): 586 – 601. เข้าถึงได้จาก <http://www.ejournal.su.ac.th>
- ไพโรรินทร์ พถุดินอก. “กองทุนหมู่บ้าน: ทูทางสังคมในฐานะกระบวนการขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านโนนสังข์”วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2555): 126 – 148. เข้าถึงได้จาก <http://www.ejournal.su.ac.th>
- วลีษฐ เดชกุญชร. สหกรณ์การเกษตรเป็นพืช [Online]. Accessed 23 ตุลาคม 2555. Available from http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1350985102&grpId=03&catid=03
- สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยคณะกรรมการเกษตรและสหกรณ์. การพัฒนาระบบสหกรณ์ไทย (มติ ครม. 29 กันยายน 2552) [Online]. Accessed 22 กันยายน 2555. Available from <http://www.soc.soc.go.th/slk/SHOWLISTALL.ASP?BDate=2009/09/01&EDate=2009/09/30&Pagegroup=1&Showdate=2009/09/29>
- สุณีย์ กวีศรัย วชิราพร เกิดสุข และวรรณันท์ บุณนาค. รายงานวิจัยเรื่องการพัฒนาการบริหารงานสหกรณ์การเกษตร: ทางเลือกใหม่ของการจัดการธุรกิจชุมชนอีสาน. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2543.
- สุพจน์ วัฒนวิเชียร และคณะ. “การพัฒนาการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย.” วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 3, 3 (กันยายน – ธันวาคม 2552): 35 – 44.
- ห้องสมุดพิทยาลงกรณ. ประวัติกรมหมื่นพิทยาลงกรณ. [Online]. Accessed 9 กันยายน 2555. Available from <http://bidyalib.eco.ku.ac.th/index.php/2010-02-17-16-40-27>
- อนุวัต สงสม. “แบบจำลองเชิงแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ” Veridian E-Journal 5, 1 (มกราคม – เมษายน 2555): 618 - 639.
- ภาษาต่างประเทศ**
- Atlas.ti Scientific Software Development GmbH. Download the Free Trial Version of ATLAS.ti 7. [Online]. Accessed 24 December 2012. Available from <http://www.atlasti.com/demo.html>
- Charmaz, K. Constructing Grounded Theory: A Practical Guide through Qualitative Analysis. California: Sage Publication. 2006.
- Creswell, J. W. Qualitative Inquiry and Research Design Choosing Among Five Tradition. London: Sage Publication. 1998.
- Denzin, N. K. and Lincoln, Y. S. Strategies of Qualitative Inquiry. 3 rd ed. California: Sage Publication. 2008.
- Maykut, P. and Morehouse, R. Beginning Qualitative Research A Philosophic and Practical Guide. London: The Falmer Press. 1994.

Miles, M. B. and Huberman, A. M. Qualitative Data Analysis. 2 nd ed. London: Sage Publication. 1994.

Patton, M. Q. Qualitative Evaluation and Research Methods. 3 rd ed. California: Sage Publication. 1990.

Strauss, A. L. and Corbin, J. M. Basic of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory. 2 nd ed. California: Sage Publication. 1990.

แบบแสดงหลักฐานการมีส่วนร่วมในผลงานทางวิชาการ

ประเภทของผลงานทางวิชาการ

- บทความทางวิชาการ ตำรา หนังสือ งานวิจัย
 ผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่น

ชื่อผลงานทางวิชาการ **ประสิทธิภาพและกุญแจแห่งความสำเร็จในการดำเนินการสหกรณ์การเกษตร : การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก**

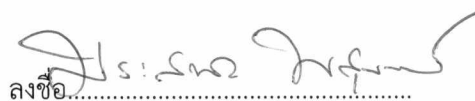
ระบุงการเผยแพร่ **Veridian E-Journal, SU Vol.6 No. 1 January – April 2013**

มีผู้ร่วมงาน จำนวน **2** คน แต่ละคนมีส่วนร่วมและหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้ :

ลำดับที่	ชื่อผู้ร่วมงาน	ปริมาณงาน ร้อยละ	หน้าที่ความรับผิดชอบ
1	ประสพชัย พสุนนท์	70	วางแผนและออกแบบการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล และเขียน รายงานวิจัย
2	พิทักษ์ ศิริวงศ์	30	ที่ปรึกษา วิเคราะห์ข้อมูล และ ตรวจรายงานวิจัย

หมายเหตุ หากผู้ร่วมวิจัยเป็นคนไทยให้เขียนชื่อและนามสกุลเป็นภาษาไทย

ขอรับรองว่าเป็นความจริง

ลงชื่อ.....

(รศ.ประสพชัย พสุนนท์)

ลงชื่อ.....

(ผศ. ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์)